

A bábaképzőtől a bábállamig

Doktor Sándor és a dicstelen 33 hónap

Varga Csaba dr.

Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Orvosi Népegészségtani Intézet,
Környezetegészségtani Tanszék, Pécs

2010-ben Pécs város önkormányzata eltávolította egy orvos szobrát a Nagy Jenő utcából. (A nevét viselő utcát már rövidebbel a rendszerváltást követően átkeresztelték.) Az indoklás szerint Doktor Sándor (1864–1945) a pécsi bábaképző intézet egykori igazgatója volt, de orvosi tevékenysége mellett aktív közéleti és politikai szerepvállalása, annak szellemisége „aligha egyeztethető össze a mai magyar alkotmányos berendezkedés alapeszméivel” [1]. De ki volt ez az ember, és mi az, amit biztosan tudhatunk dr. Doktor Sándor eszméiről, tevékenységéről?

Kárpátaljától Pécsig

Doktor Sándor a marxista történetírás szerint „a munkásmozgalom és a munkásművelődés jeles pécsi harcosa” [2], szegényparaszti családban született 1864. január 4-én Beregrákoson, Kárpátalján (ma: Rakosino, Ukrajna). Kiváló tanulóként középiskolai tanulmányait Szatmárban és Nagykőrösön végezte. A magyaron kívül angolul, franciául, németül, szerbül és rutén (ruszin) nyelven is megtanult. Orvosi diplomáját Budapesten szerezte (1889), majd az egyetem Kézmárszky Tivadar által vezetett I. Sz. Szülészeti Klinikáján gyakornokoskodott. Szakmájának nemcsak gyakorlati vonatkozásaiban képezte ki magát, hanem elméleti tudományos tevékenységet is kifejtett. Főnöke, *Kézmárszky* professzor, korának kiemelkedő szülész, egyetemi tanár 1876-ban írta meg – később számos kiadást is megélt – „A szülészet tankönyve bábák számára” című tankönyvét [3], mellyel olyan struktúrát tudott adni a bábák elméleti oktatásának, amelyet még a 20. század közepén is követendőnek tartottak. Doktor Sándor naplója szerint 1902-ben professzora a halálos ágyán rábízta másik fő művének, kéziratot egyetemi tankönyvének sajtó alá rendezését, melyet újabb fejezetekkel egészít ki [4, 5].

A pécsi Magyar Királyi Bábaképző Intézet

1882-től már volt bábaképzés Pécsen, tanfolyami formában pedig Schwarz Frigyes főorvos vezetésével 1886-tól működött. A gyakorlati oktatás a közkórház, míg az

elméleti képzés a szomszédos Rudolfinum épületében zajlott [6].

A századfordulón Pécs szabad királyi város bábaképző intézet (bábaképezde) felállításáról döntött, melyre Baranya vármegyében igen nagy szükség volt. 1901 októberében jelent meg a pályázat a pécsi intézet igazgatótanári állásáról. Olyan orvost kerestek, aki valamely tudományegyetemi szülészeti kórodán (klinikán vagy kórházban), valamely bábaképezdeben vagy valamely közkórház szülészeti osztályán vagy szülőintézetben tanársegédi, gyakornoki állásban volt, vagy al-, illetve segédorvosként volt alkalmazva. A pályázathoz az okmányokon kívül csatolni lehetett az esetleges irodalmi működést bizonyító dolgozatokat is. A szóban forgó állással évi 2400 koronás fizetés, 600 kr. évi lakbér és a szabályszerű vizsgadíjak jártak. A pozíciót végül Doktor Sándor nyerte el és töltötte be 1921-ig [7].

1906-ban a Kultuszminisztérium felmondta a bábaképző intézet helyiségeinek szerződését. Pécs város ingyenesen több helyszínt is felajánlott a működéshez, de igen nehéz volt jó helyet találni. Például az ún. Szigeti külvárosban, egy iskola közelében azért szavazták le az építést, mert a városi iskolaszék tiltakozott. Etikai szempontból problémásnak tekintették a telek átengedését, mondván, a 13–15 éves tanulóknak nem kell állandóan szülés előtti nőket látniuk, ami miatt „hamar megrendül gyermekeinkben a gólyamadárban hit” [7].

A bábaképző működése Doktor Sándor igazgatósága alatt

A pécsi bábaképző intézet a kor modern intézetének számított. Folyamatosan emelkedett az ellátottak száma, és nemcsak Baranya vármegyéből, de az akkor még a magyar Szent Korona alá tartozó, szomszédos Horvátországból is egyre többen érkeztek.

1912-ben minisztériumi és városi támogatással hozta létre Doktor Sándor a szülészeti poliklinikát, mely a kor szak sajátos intézményének tekinthető. Létrehozásának számos oka volt. Az országban még mindig 4–5 ezer édesanya halt meg gyermekágyi lázban, alapvetően higiéné-

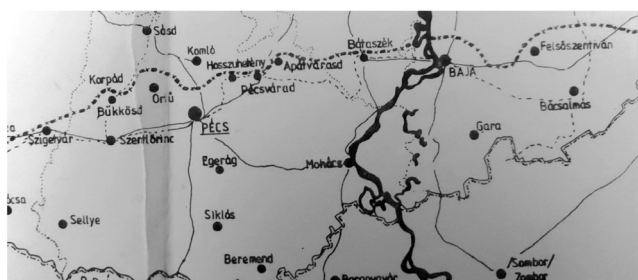
nés okokból. Ez leginkább az egészségtelen, zsúfolt lakásokban élő szegényeket érintette, akik nem tudták biztosítani a tisztaságot a szülés alatt, illetve azt követően. A poliklinikát elsősorban értük hozták létre, hiszen a szülő nő lakására a szülés támogatására kijelölt baba mellett bábánövendékek is érkeztek, akik a lakás takarításában és a nagyobb gyermekek ellátásában is segítettek. A baba teljes felszerelést is vitt magával a szülő nőhöz, így például fehérneműt, gumilepedőt, tálakat és egyéb szükséges eszközöket, melyeket a gyermekágy végéig a lakásban is hagyott. A tisztaság fokozását szolgálta az is, hogy a baba minden látogatása alkalmával tiszta fehérneműt vitt magával, az elhasználtat pedig az intézet mosodájában tisztították [7].

Az első világháború alatt a bábaképzés megszűnt az intézetben, a betegek ellátása is nehézségekbe ütközött, majd az 1918-ban kezdődő szerb megszállás alatt az épületet is teljesen kifosztották.

Szerb megszállás

Sajnos egyáltalán nem köztudott, hogy a trianoni Magyarország egy jelentős (déli) része mintegy 3 éves, pontosabban 33 hónapos idegen megszállás (és közigazgatás) alatt élt. Az eredendő bűn az ún. belgrádi megállapodáshoz köthető. Miután Károlyi Mihály kormánya gyakorlatilag feloszlatta a nemzeti hadsereget, ezzel védtelenné tette az országot a kisantant agressziójával szemben. Linder Béla hadügyminiszter pedig – elhíresült kijelentése szerint – nem akart több katonát látni. Déli szomszédunk, a szerb dominanciával megalakult Szerb–Horvát–Szlovén Királyság (SHS) így akadály nélkül tudta elfoglalni Magyarország déli részét. Súlyosbította a magyar helyzetet, hogy a Károlyi-kormány az említett belgrádi katonai konvenció aláírásával – 1918. november 13-án – önként vállalta, hogy az ideiglenes demarkációs vonal húzódjék a későbbi trianoni határon is (!) belül (1. ábra) [8].

Másnap már a mecseki feketeszén miatt stratégiaileg is kiemelt jelentőségű Pécs is megszállás alatt állt. Az SHS csapatai a Barcs–Szigetvár–Orfű–Hosszúhetény–Bátaszék–Baja–Felsőszentiván–Röszke–Újszeged-vonaltól délre eső jelentős területet foglalták el. A megszállt terület déli határa megegyezett a mai magyar–horvát,

1. ábra | A demarkációs vonal (---) egy részlete Pécs és Baja körzetében (1918–1921) [8]

magyar–szerb határral (ez volt az ún. Baranyai háromszög). A trianoni béke aláírása egyben azt is jelentette, hogy a még rosszabbat kerülte el a szerződés aláírásával a Simonyi-Semadam-kormány. Sőt ezzel megakadályozta a legradikálisabb csehszlovák követelések megvalósítását is: Prága ugyanis egy nyugat-magyarországi „szláv korridort” is szeretett volna létrehozni, területileg összekötve a csehszlovák államot az SHS-sel [8–10]. Pécsre a szerb megszállás balkáni állapotokat hozott. A békés polgárokat lóhátról botozták, kardlapozták a katonák, ami mélyseges megdöbbenést váltott ki a lakosságból. Minden napos volt a fosztogatás, önkényeskedés. Erre válaszul egymást követték az ipari munkások és a bányászok sztrájkjai is. A megszállók azonban a széntermelés érdekében a bányászokkal és a munkásokkal szemben többszöri taktikai engedményre kényszerültek [8].

Doktor Sándor tevékenysége a megszállás alatt

Doktor Sándor pécsi társadalmi szereplése az 1900-as évek elejétől folyamatosnak tekinthető. A század eleji Pécs jellegzetesen külön figurája volt. Magánemberként kirítt felső középosztálybeli kollégái közül, például gyakran jelent meg ingujjra vetkőzve. Ez akkoriban egyáltalán nem volt természetes. Egyike volt az első hazai nudistáknak és feministáknak [11]. A bábaképző mögött medencét létesített, és egész családjával együtt – hat lánya volt – gyakran fürdöztek meztelenül [1]. Leányait fiú-reáliskolába íratta. Az apácákat szülészeti intézetéből eltávolította, a szülés előtt álló cigányasszonyokat úriasszonyok mellé fektette [11].

Korábbi formális reformátusságától – egyházának presbitere 1903 és 1906 között – messze jutva a Pécsi Szabadgondolkodók Társaságának egyik vezetőjeként materialista felvilágosító tanfolyamokat tartott a munkásság számára. Mint nőgyógyász, különös gondot fordított a női munkásság helyzetére. Később a bíróság előtt így vallott: „Én csak az voltam a munkásságnak, amit ők a maguk szójárával szimpatizőrnek neveztek” [12, 13]. Alapítója és elnöke volt a Pécsi Tornaegyletnek, titkára az antialkoholisták páholyának, alapító elnöke a Pécsi Orvosszövetségnek [11].

A munkásság a felvilágosító előadásairól, a helyi liberális értelmiség pedig a szabadkőműves-páholyból ismerte őt. Így érthető, hogy az őszirózsás forradalom alatt megalakult Nemzeti Tanács elnökévé választották. A Magyar Tanácsköztársaság fennhatósága azonban nem terjedt ki a Baranyai háromszögre, ahogy az ezt követő kormányoké sem. A Nemzeti Tanács is működésképtelenné vált a megszállás miatt, majd csak 1920. augusztus 8-án kezdődhetett újra gyakorlati működése. Ekkor újra Doktor Sándort választották elnöknek, aki pedig az SHS-beli emigrációjából Pécsre érkező Linder Bélát választotta meg polgármesternek. A tiltakozó, törvényesen választott polgármestert, Nendtvich Andort erőszakosan távolították el, és szerb segítséggel tették át a demarkációs

vonalon. Pécsre várták az időközben délszláv állampolgárságot kapott Jászi Oszkárt és Hamburger Jenőt. Károlyi Mihály jöveteléről is beszéltek [2, 8, 9].

A Károlyi-féle törvények alapján városi helyhatósági választásokat rendeztek. Az új városi közigazgatás, amely nem tisztelte a magántulajdont, többször próbált a független m. kir. törvényszék tevékenységébe is beavatkozni, ám ezt már az SHS Igazságügyi Minisztériuma is megsokallta [13].

Doktor Sándor fokozta tevékenységét a szociáldemokratákat tömörítő Pécsi Szocialista Párt (sic!) nevű formációban is. (Ennek megalakulását a szerbek anyagilag is támogatták.) Pécssett a megszállás alatt nem volt olyan nevezetesebb megmozdulás a nemzeti keresztény irányzat ellen, amelyben ne vállalt volna vezető szerepet. 1919 októberében a szocialista pártiskola vezetője lett [2]. A Tanácskormány bukása után számos – főleg másodvonalbeli – vezető káder emigrált Pécsre, illetve a megszállt terület más településeire (Szigetvár, Mohács, Vajszló, Siklós, Barcs, Pécsvárad, Baja). Ebben az időszakban a belgrádi kormány is lelkesen üdvözölte a megszállt terület szocialistáinak nagygyűléseit, amelyeken IV. Károly magyar király visszatérési kísérletei és a Horthy-rendszer ellen tiltakoztak [14].

Doktor Sándor, Linder Béla és az egész Pécsi Szocialista Párt azzal agitált, hogy inkább maradjon szerb megszállás alatt a város, mint hogy a Nemzeti Hadsereg bevonuljon. Sőt az SHS-hez való csatlakozást is elképzelhetőnek tartották. Doktor Sándor számos alkalommal szónokolt is amellett, hogy a szerbek tartsák fenn a megszállást!

A munkásmozgalom szokásos frakcióharcai során Doktor Sándor és Linder Béla fokozatosan szembekerültek egymással. 1921. augusztus 11-én tömegtüntetést szerveztek, Doktor Sándor szélsőséges beszédében sztrájk sorozatra szólított fel. „E nap eseményei egy drámai kísérlet sorozat nyitányának tekinthetők, amellyel a megszállás utolsó napjaiban Pécs és Baranya fehérterror-tól rettegő tömegeinek egy része demagóg »vezérek« jelszavainak hitelt adva, esélyt sem adva a higgadt mérlegelésnek, a realitások felismerésének, kétségbeesett lépések megtétele felé sodródott” [9].

Augusztus 14-én a pécsi Széchenyi téren egy annexionista, szerb származású festő, Dobrovits Péter (Petar Dobrović) vezetésével kikiáltották a Baranya–(Bajai) Szerb–Magyar Köztársaságot (Baja, Barcs, Mohács, Szigetvár 15-én csatlakozik), amely alig 8 napig élt, s egyetlen állam sem ismerte el, természetesen az SHS-en kívül. Doktor Sándort beválasztották a 21 tagú intézőbizottságba. A létrejött „kérésállam” [15] Belgrád bábállama lett (volna), a stratégiai jelentőségű pécsi szent a délszláv államnak szolgáltatta volna ki.

A helyi szociáldemokraták, kommunisták és a Tanácsköztársaság után a városba menekült egykori káderek biztonságot reméltek. Idegen kézre akarták játszani az ország területének még az antant által is meghagyott részét, egy ilyen aktus pedig minden rezsimben nyílt haza-

árulásnak minősül. A munkásságot az utolsó pillanatig hitegették, holott már tudták: Belgrád az antant nyomására kénytelen kiüríteni a területet. (Linder – a kiürítés tudatában is – kitartásra buzdított, miközben már családjával csomagolt.) Nem riadtak vissza az antant helyi brit képviselőjének (Francis W. Gosset ezredes) kioktatásától és az infrastruktúra megsemmisítésével való fenyegetéstől sem. Kiáltványukat a szocialisták *Munkás* c. lapja közölte: „Fegyverrel, szerszámmal, puszta kézzel, minden erőnkől ellenállunk. Fel lesznek robbantva a bányák, elpusztulnak az üzemek, rommá lesznek a városok, mielőtt az első terror katona (sic!) betenné a lábát. (...) mindezeket tudomására hozzuk, hogy a kiürítés előkészületeit azonnal hagyja abba” [13, 16].

A létrejött államalakulat nem tekinthető szigorúan véve kommunista képződménynek. (Habár az SHS területén máshol egyébként üldözték a kommunistákat, itt nem állt érdekükben.) A Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP) dodonai értékelése szerint: „A magyar nyelven beszélő (sic!) kommunista forradalmároknak legelső kötelességük szembeszállni minden országban a magyar burzsoázia és a szolgálatában álló szociáldemokrácia sovíniszta »Magyarország területi épségét« visszaki-vánó politikájával, és a legélesebb elhatározottsággal képviselni a kommunista nemzetköziség gondolatát...” Mindazonáltal a Szerb–Magyar Köztársaság szerintük „a munkásmozgalmon kívül állók, intellektüelek kis csoportjának találmánya”, de legfőképpen a „proletár tömegektől független szociáldemokraták és októbristák” felelősek ezért. A KMP taktikájának lényege: a proletariátus ne támogassa, de ne is buktassa meg a köztársaságot [8].

Belgrád, ha késéssel és teljesen kifosztva is, végül átadta a megszállt területet. (Ez volt a feltétele annak, hogy Nyugat-Magyarországot, a későbbi Burgenlandot átadjuk Ausztriának.) A pécsi közigazgatás átvételére 1921. augusztus 19-én, a katonai bevonulásra 22-én került sor ünnepélyesen. Vitéz bádoki Soós Károly altábornagy a kormányzó ígéretét hozta, amelyet a Dunagőzhajózási Társaság szénbányászai előtt is megerősített: nem lesz megtorlás a félrevezetett munkásság korábbi viselkedése miatt. Ennek ellenére a kompromittált káderek (a város pénztárával) különvonatokon menekültek Eszék felé [2, 9, 14].

Megtorlás (?)

Augusztus 19-én gr. Bethlen István miniszterelnök a londoni *Times*-nak azt nyilatkozta, hogy a felszabaduló terület megszállásánál korrektül fognak eljárni, alaptalan a pécsi munkások félelme a változásoktól. A nyilatkozatot az MTI (Magyar Távirati Iroda) is közölte. Az egész megszállt terület augusztus 25-ig került a Nemzeti Hadsereg ellenőrzése alá. A rettegett megtorlás elmaradt. A kiépülő helyi polgári államhatalom katonai, rendőri és bírói szervei – még a kádári történetírás szerint is [17] – „a megtorlás enyhébb és »törvényesített« formáit alkalmazták”. Az antant utasításai alapján ugyanis már július-

ban kidolgozták a berendezkedés részleteit. Gr. Ráday Gedeon belügyminiszter (a Szeged környéki betyárvilágot felszámoló híres csendbiztos, Ráday Gedeon fia) nyilvánvalóvá tette, hogy a bevonulás katonai akció, amely az állambiztonsági nyomozó, csendőri, rendőri erőkkel karöltve történik. Minden más „kezdeményezést” megtiltott. Elrendelte, hogy a különítményeket és az ún. „önkénteseket” a legnagyobb körültekintéssel kell kezelni, a demarkációs vonalon meg kell állítani. Gyorsított bírósági eljárást is csak azok ellen alkalmaztak, „akik valamely törvénytelen uralom létesítésére, vagy meghosszabbítására érdekében közreműködtek” [17]. A Pécsről már korábban Bécsbe emigrált Hajdu Gyula (Doktor Sándor helyettese a Nemzeti Tanács élén, későbbi veje) Kun Bélához, Moszkvába írott levele szerint: „A magyarok bejövetele után kezdődtek a munkásüldözések, de ezekről pontos információink még hiányoznak. Az bizonyos, hogy a Bécsi Magyar Újság híradásai erősen túlzottak, a közölt gyilkossági esetek mindegyikéről megállapították, hogy valótlanok” [18]. Csak azoknak volt tehát félnivalójuk, akik különösen exponáltak magukat például a Szerb–Magyar Köztársaság kikiáltásának kalandor terében. Doktor Sándor pedig ilyen volt.

A bevonulást követően a község gyorsan helyreállt, az ősz folyamán prominens személyiségek is megjelentek a felszabadított területen: Bethlen és Horthy Pécssett, Károly király Baján. (Az utóbbi nem önként, a felszabadított város kikötőjéből vitték ugyanis brit hadihajók a Dunán keresztül végső száműzetésébe.)

A bábaképző sorsa a szerbek kivonulása után

A Baranyai háromszög visszacsatolása után egy, a szerbek által kifosztott intézmény maradt a bábaképzőből. Ilyen körülmények között vette át az épületet és a képzést a Pozsonyból elmenekülő, majd végül Pécsre települt Erzsébet Tudományegyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikája. Itt 1921 szeptemberében tudták megnyitni az ambulanciát, decemberben pedig a fekvőbeteg-ellátás is elindulhatott. A bábaképzést csupán 1922 őszén szándékoztak újraindítani. Ez azonban hirtelen igen sürgetővé vált, mivel sok baba időskora vagy a háború következtében elhunyt. Miután pedig az újak képzése szünetelt, a gyermekhalandóság ismét megemelkedett Baranyában [7].

Doktor Sándor további sorsa, emlékezete

Doktor Sándornak már sem ideje, sem lehetősége nem volt arra, hogy bármilyen tevékenységet kifejtson a Baranya–Bajai Szerb–Magyar Köztársaság érdekében. A kiűrés előtt több ezer társával együtt ő is az SHS-be menekült [2]. A magyarok lakta Magyarokszán telepedett le. Itt is praktizált, egyes források szerint szerepet vállalt

2. ábra | Doktor Sándor szobra Pécssett, 1980-ban (alkotó: Vilt Tibor) [19]

az illegálisan működő Jugoszláv Kommunista Párt szervezeteinek munkájában [11]. 1941-ben, amikor a magyar honvédség bevonult a Délvidékre, elfogták. A pécsi törvényszék 10 évnyi börtönt szabott ki rá, amelynek letöltését Szegeden kezdte meg, majd Vácre került. Látása a börtönben erősen megromlott, majdnem teljesen megvakult. 1944 novemberében a szovjet hadsereg szabadította ki, majd 1945-ben belépett a kommunista pártba, ám nem sokkal ezután elhunyt közlekedési balesetben. Keszthelyen egy – valószínűleg szovjet – teherautó gázolta halálra [12].

Pécs városa 1948-ban egy Zsolnay-kerámia dombozművet, 1978-ban köztéri szobrot avatott tiszteletére (2. ábra) [19]. Különös cikkben ünnepli 100. születésnapját a *Jelenkor* című pécsi folyóirat. Magasztalják emberségét: „Akik ismerték, hangsúlyozzák szelídségét, humanizmusát, önzetlenségét és segítőkészségét, makulátlan becsületességét.” Másrészt dicsérik a forradalmi terrorral szembeni elkötelezettségét, naplójából idézve: „a proletár uralom megengedheti magának az igazságtalanságig menő kegyetlenséget is, mert nincs és nem is lehet nála felsőbb fórum, ahová az elítélt fellebbezhetne” [11]. E szavak ismeretében büntetésének jogosságát és annak mértékét nehezen lehetne megkérdőjelezni.

Ledöntött szobrok

A szobordöntögetés nem tekinthető túl emelkedett, „comme il faut” viselkedésnek, ám politikai változásokat követően mindig felmerül ennek igénye. Nehéz dönteni, mérlegelni a szakmai, valamint a társadalmi/politikai tevékenység pozitív és negatív hozadéka között. Egy másik orvos, Johan Béla esetében – konkrét bűn hiányában – már a közigazgatásban betöltött pozíció is elég volt egy nagyszabású szakmai életmű megcsúfolásához, nevének törléséhez egy népegészségügyi program címéből, szobrának ledöntéséhez [20]. Doktor Sándor esetében azonban tényleges hazaárulásról van szó – hiszen a bírósági ítélet szerint: a társadalmi rendszer erőszakos megdöntésére irányuló tevékenységet folytatott, és közreműködött törvénytelen, idegen uralom meghosszabbítása érdekében –, melyet nemigen ellensúlyozhat akár a legmagasabb szintű szakmai tevékenység, amelyről itt azért nem volt szó. Az eleve is erős politikai üzenetként született szobrának – esztétikai értékei dacára – sincs helye közterületen. (Az 1990-es években a városi kulturális közéletben [például Tettrekész Pécsi Polgárok Köre] egyre gyakrabban és hangosabban kapott hangot az elégedetlenség, a történeti tények feltárásának követelése.)

Másrészt viszont, Vilt Tibor Kossuth- és Munkácsydíjas szobrászművész alkotása műalkotás [21]. Bármilyen műalkotás megsemmisítése pedig – a könyvégetéstől az épületrombolásig – a művelt világban barbárságnak minősül. Mi lehetne tehát egy ilyen helyzetben az erkölcsi dilemma feloldása? Talán az, ha az illetékes orvosszakmára bíznák annak eldöntését, hogy ők akarják-e a szobrot egy Doktor Sándor szakmai tevékenységéhez illő helyen felállítani.

Köszönetnyilvánítás

A szerző köszönettel tartozik *Molnár F. Tamás* (DSc, MA) professzornak és *Pálmai Dórának* (PhD, MA) a kézirat elkészítéséhez nyújtott segítségükért.

Irodalom

- [1] Index/Hungarian News Agency. Removal of Sándor Doktor's statue in Pécs. [Index/Magyar Távirati Iroda. Eltávolítják Doktor Sándor pécsi szobrát.] 2 December, 2010. Available from: https://index.hu/belfold/2010/12/02/eltavolijak_doktor_sandor_pecsi_szobrat/ [accessed: October 31, 2023]. [Hungarian]
- [2] Szita L. Data on the political activities of Sándor Doktor. In: The Pécs–Baranya memorial book of the Hungarian Soviet Republic I. [Adatok Doktor Sándor politikai működéséhez 1919–1921-ben. In: Gábrriel J, Szűts E, T. Mérei K, et al. A Magyar Tanácsköztársaság pécsi–baranyai emlékkönyve I.] Pécs Megyei Jogú Város VB Művelődési Osztálya, Pécs, 1960; pp. 139–153. [Hungarian]
- [3] Kézmárszky T. Textbook of obstetrics for midwives. [A szüléset tankönyve bábák számára.] Budapest, 1887. [Hungarian]
- [4] Kézmárszky T. Textbook of obstetrics for students and practitioners. [A szüléset könyve tanulóknak és gyakorló orvosok-

- nak.] Magyar Orvosi Társulat Könyvkiadó, Budapest, 1904. [Hungarian]
- [5] Papp Z. Tivadar Kézmárszky (1842–1902). In: Kapronczay K, Vizi ESZ. (eds.) Famous Hungarian physicians, Vol. 4. [Kézmárszky Tivadar (1842–1902). In: Kapronczay K, Vizi ESZ. (szerk.) Híres magyar orvosok, 4. kötet.] Galenus, Budapest, 2003; pp. 47–50. [Hungarian]
- [6] Deáky Z. The midwife in the Hungarian folk society (end of 18th century–middle of the 20th century). [A bába a magyarországi népi társadalomban (18. század vége–20. század közepe).] Centrál Európa Alapítvány, Budapest, 1996. [Hungarian]
- [7] Pálmai D. The beginnings of institutional midwifery training in Pécs. The midwifery training course and the Royal Hungarian Midwifery Training Institute in Pécs. [Az intézményes bábaképzés kezdetei Pécsen. A bábaképző tanfolyam és a pécsi M. Kir. Bábaképző Intézet.] Available from: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/34864/pusztafalvi-takacs-utitarsak-tanulmanykotet-keri-katalin-tiszteletre-mtaptb-pecs-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [accessed: October 31, 2023]. [Hungarian]
- [8] Szűts E. The sunken island. [Az elmerült sziget.] Megyei Könyvtár, Pécs, 1991. [Hungarian]
- [9] Csarnai M. [Egy nyolcnapos szakadár állam – A Baranya-bajai Szerb-Magyar Köztársaság.] Available from: <https://ujkor.hu/content/egy-nyolcnapos-szakadar-allam-baranya-bajai-szermagyar-koztarsasag> [accessed October 31, 2023]. [Hungarian]
- [10] Gergely F, Kóhegyi M. The historical problems of the Pécs–Baranya–Baja triangle between 1918–21. [A Pécs–Baranya–Baja háromszög történelmi problémái 1918–21 között.] Baja, 1974. [Hungarian]
- [11] Igaz S. In memory of the centenarian Sándor Doktor, MD. [Megemlékezés a százéves dr. Doktor Sándorról.] Jelenkor 1964; 7: 62–69. [Hungarian]
- [12] Hungarian biographical dictionary. Sándor Doktor. [Magyar életrajzi lexikon. Doktor Sándor.] Available from: <https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC03014/03423.htm> [accessed: October 31, 2023]. [Hungarian]
- [13] Szűts E. Political struggles in the occupied Pécs and Baranya. [Politikai küzdelmek a megszállt Pécsen és Baranyában.] Baranyai Levéltári Füzetek 1985; 62: 141–173. [Hungarian]
- [14] Babics A. Party struggles and workers' movement in Pécs and Baranya during the Serbian occupation. In: The Hungarian Soviet Republic Pécs–Baranya memorial book I. [Pártharcok és munkásmozgalom Pécsen és Baranyában a szerb megszállás alatt. In: Gábrriel J, Szűts E, T. Mérei K, et al. A Magyar Tanácsköztársaság pécsi–baranyai emlékkönyve I.] Pécs, 1960; pp. 49–90. [Hungarian]
- [15] Múlt-kor. Baranya-(Baja) Serbian-Hungarian Republic. [Baranya-(Bajai) Szerb-Magyar Köztársaság.] Available from: <https://m.mult-kor.hu/hat-rvid-eletu-allam-magyarorszagon-amelyet-elsodortak-a-trianoni-beke-viharai-20171207?pid=4> [accessed: October 31, 2023]. [Hungarian]
- [16] Proclamation. [Kialtvány.] Munkás, 1921. augusztus 17. [Hungarian]
- [17] Szita L. The situation of the trade unions after the arrival of the counter-revolutionary troops, during the military-police government. In: The Hungarian Soviet Republic Pécs–Baranya memorial book II. [A szakszervezetek helyzete az ellenforradalmi csapatok bevonulása után, a katonai-rendőri kormányzás idején. In: Gábrriel J, Szűts E, T. Mérei K, et al. A Magyar Tanácsköztársaság pécsi–baranyai emlékkönyve II.] Pécs, 1960; pp. 11–28. [Hungarian]
- [18] National Archives of Hungary. Dear Comrade Kun! Letter from Gyula Hajdu to Béla Kun. [Magyar Nemzeti Levéltár. Kedves Kun elvtárs! Hajdu Gyula levele Kun Bélához.] Available from: https://mnl.gov.hu/mnl/baml/hirek/kedves_kun_elvtars_hajdu_gyula_levele_kun_belahoz [accessed: October 31, 2023]. [Hungarian]

- [19] B. A. The statue of Dr. Sándor Doktor in Pécs. [Dr. Doktor Sándor szobra Pécsen.] Dunántúli Napló, November 25, 1978. Available from: https://library.hungaricana.hu/hu/view/DunantuliNaplo_1978_11/?pg=216&layout=s [accessed: November 1, 2023]. [Hungarian]
- [20] Varga Cs. Testimony of a Nobel Prize winner. Albert Szent-Györgyi's confession in the Johan case, in 1945. [Egy Nobel-díjas tudós tanúságtétele. Szent-Györgyi Albert vallomása a Johan-ügyben, 1945-ben.] Orv Hetil. 2023; 164: 1642–1643. [Hungarian]
- [21] Hungarian National Digital Archive. The statue of Dr. Sándor Doktor. [Magyar Nemzeti Digitális Archívum. Dr. Doktor

Sándor szobra.] Available from: https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/637629/default/doc_url/csgyk_fototar_pecs_dr_doktor_sandor_szobra_nagy_jeno_utca_1980.jpg [accessed: November 1, 2023]. <https://www.kozterkep.hu/490/doktor-sandor#vetito=251236> [accessed: November 1, 2023].

(Varga Csaba dr.,
Pécs, Szigeti út 12., 7624
e-mail: chemsafety@freemail.hu)

A **Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kara** örömmel tesz eleget annak a hagyománynak, hogy volt diákjait jubileumi díszoklevéllel tünteti ki.

Kérjük ezért az orvosokat, akik diplomájukat az egyetem jogelődjénél, a PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEMEN, a BUDAPESTI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEN, illetve a SEMMELWEIS ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEN

1949-ben
1954-ben
1959-ben
1964-ben
1974-ben

szerezték meg, és szakterületükön legalább 30 évig dolgoztak, nyújtsák be kérelmüket a *platina, rubin, vas, gyémánt*, illetve *arany díszoklevél* elnyerése érdekében **2024. április 30-ig**, a következő címre, az alábbi jelentkezési lapon.

Semmelweis Egyetem Általános – Orvostudományi Kar
Dékáni Hivatal
1085 Budapest, Üllői út 26. vagy 1428 Budapest Pf. 2

A jubileumi díszoklevelek átadására előreláthatóan októberben kerül sor. A pontos időpontról meghívó útján küldünk értesítést.

JELENTKEZÉSI LAP
arany, gyémánt, vas, rubin és platina díszoklevélhez

NÉV
(névváltoztatás feltüntetésével)

Születési idő:
Diploma kelte:
Lakcím:
Telefonszám:
E-mail cím:
Utolsó munkahely:

Rövid szakmai önéletrajz:

Megismertem és elfogadom az *adatkezelési tájékoztatóban* foglaltakat.

Az adatkezelési tájékoztató elérhetősége: <https://semmelweis.hu/aok/jelentkezés-jubileumi-diszoklevel-atado-unnepsagra/>

Dátum:

.....
a kérelmező aláírása

Aláírással hozzájárulok ahhoz, hogy a lakóhelyem szerinti illetékes önkormányzat megkeresésére, kerületi ünnepségre történő meghívás céljából az elérhetőségeim kiadásra kerüljenek.

A megfelelő válasz aláhúzendő.

IGEN

NEM

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)